

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL ŽEMĖS ŪKIO MINISTRO 2012 M. BIRŽELIO 29 D. ĮSAKYMO NR. 3D-535
„DĖL AUGALŲ APSAUGOS PLANO PATVIRTINIMO“ PAKAITIMO**

2024 m. spalio 10 d. Nr. 3D-718
Vilnius

1. P a k e i ĉ i u Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2012 m. birželio 29 d. įsakymą Nr. 3D-535 „Dėl Augalų apsaugos plano patvirtinimo“ ir jį išdėstau nauja redakcija:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL AUGALŲ APSAUGOS PLANO PATVIRTINIMO**

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 ir 2 dalimis ir 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatančia Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo, su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2019/1243,

t v i r t i n u Augalų apsaugos planą (pridedama).“

2. N u s t a t a u, kad šis įsakymas įsigalioja 2024 m. lapkričio 1 d.

Žemės ūkio ministras

Kazys Starkevičius

SUDERINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
2024-07-19 raštu Nr. D8(E)-3520

SUDERINTA

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos
2024-07-22 raštu Nr. 10-2450

SUDERINTA

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos
2024-07-16 raštu Nr. B6-(1.19Mr)-1785

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministro 2012 m. birželio 29 d. įsakymu
Nr. 3D-535
(Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
2024 m. spalio 10 d. įsakymo Nr. 3D-718
redakcija)

AUGALŲ APSAUGOS PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Augalų apsaugos plano (toliau – Planas) paskirtis – nustatyti tausų, racionalų, saugų ir atsakingą augalų apsaugos produktų naudojimą.
2. Šiame Plane vartojama sąvoka **augalų apsaugos produkto rizikos rodiklis** (toliau – rizikos rodiklis) – augalų apsaugos produkto rizikos žmonių sveikatai ir (ar) aplinkai vertinimo rezultatas, gaunamas pagal tam tikrą skaičiavimo metodą.
3. Kitos šiame Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatyme.

II SKYRIUS PLANO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

4. Šio plano tikslas – skatinti tikslingą ir ekonomiškai efektyvų augalų apsaugos produktų naudojimą, pirmenybę teikiant integruotos kenksmingųjų organizmų kontrolės principų taikymui bei necheminių augalų apsaugos produktų bei priemonių naudojimui, užtikrinti maisto produktų saugą, subalansuotą žemės ūkio vystymąsi, apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką nuo augalų apsaugos produktų naudojimo keliamos rizikos, gerinti visuomenės švietimą ir informavimą tausaus augalų apsaugos produktų naudojimo klausimais, užtikrinti augalų apsaugos produktų naudotojų, platintojų ir augalų apsaugos konsultantų švietimą ir mokymą.
5. Šio plano uždaviniai:
 - 5.1. užtikrinti, kad visiems augalų apsaugos produktų profesionaliesiems naudotojams, augalų apsaugos produktų platintojams ir augalų apsaugos konsultantams būtų sudarytos sąlygos įgyti ir (arba) atnaujinti žinias dalyvaujant augalų apsaugos mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo kursų programoje;
 - 5.2. užtikrinti, kad augalų apsaugos produktų platintojai turėtų pakankamai žinių ir augalų apsaugos produktų naudotojams suteiktų išsamią informaciją apie augalų apsaugos produktų tinkamą naudojimą, saugojimą, tvarkymą, likučių šalinimą;
 - 5.3. užtikrinti visuomenės informavimą necheminių priemonių naudojimo, augalų

apsaugos produktų naudojimo rizikos bei galimo ūmaus ir ilgalaikio poveikio žmonių sveikatai, netiksliniams organizmams ir aplinkai klausimais bei apsaugoti visuomenę nuo augalų apsaugos produktų naudojimo keliamos rizikos;

5.4. užtikrinti, kad profesionaliajam naudojimui skirti augalų apsaugos produktai būtų naudojami tik su patikrinta apdorojimo įranga;

5.5. užtikrinti, kad augalų apsaugos produktų purškimas iš oro būtų vykdomas tik Augalų apsaugos įstatyme nustatytais sąlygomis;

5.6. užtikrinti priemonių, apsaugančių paviršinį ir požeminį vandenį nuo taršos augalų apsaugos produktais, įgyvendinimą;

5.7. užtikrinti, kad naudojant augalų apsaugos produktus saugomose teritorijose, Europos Bendrijos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose bei vietose, kuriose lankosi visuomenė, būtų taikomos tinkamos rizikos valdymo priemonės;

5.8. užtikrinti tinkamą augalų apsaugos produktų naudojimą ir saugojimą;

5.9. užtikrinti tinkamą integruotos kenksmingųjų organizmų kontrolės bendrųjų principų taikymą;

5.10. stebėti aplinkosauginius, socialinius ir ekonominius rizikos valdymo rodiklius, pateiktus Plano 2 priede;

5.11. vertinti ir viešinti rizikos rodiklius, apskaičiuotus pagal Plano 5 priede nustatytą Rizikos rodiklių skaičiavimo metodiką.

III SKYRIUS PLANO ĮGYVENDINIMAS

6. Plano įgyvendinimo priemonės (plano uždaviniai, terminai, atsakingi vykdytojai) pateiktos Plano 1 priede.

7. Atsižvelgiant į Plano 1 priede įgyvendinamų priemonių veiksmingumą bei į jų poveikį žmonių sveikatai, aplinkai, socialinį ir ekonominį poveikį Planas turi būti peržiūrimas ne rečiau kaip kas 5 metai.

8. Už Plano įgyvendinimo koordinavimą, priežiūrą ir rizikos rodiklių viešinimą atsakinga Žemės ūkio ministerija. Žemės ūkio ministerija Planui koordinuoti gali sudaryti darbo grupę.

9. Žemės ūkio ministerija savo interneto svetainėje skelbia kiekvienų kalendorinių metų rizikos rodiklius. Rizikos rodikliai skelbiami ne vėliau kaip per 20 mėnesių nuo tų metų, nuo kurių rizikos rodikliai yra skaičiuojami, pabaigos.

10. Už Europos Komisijos informavimą apie esminius Plano pakeitimus atsakinga Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba).

11. Rizikos rodiklius, apskaičiuotus pagal Plano 5 priede nustatytą Rizikos rodiklių skaičiavimo metodiką, Žemės ūkio ministerija pateikia Tarnybai, kuri atsakinga už rizikos rodiklių pateikimą Europos Komisijai.

IV SKYRIUS NUMATOMI REZULTATAI

12. Plano 2 priede nustatyti aplinkosauginiai, socialiniai ir ekonominiai rizikos valdymo rodikliai padės įvertinti priemonių veiksmingumą Plano tikslui pasiekti.

13. Rizikos rodikliai sudarys sąlygas įvertinti ir valdyti augalų apsaugos produktų naudojimo keliamas rizikas Lietuvoje.

V SKYRIUS SITUACIJOS ĮVERTINIMAS

14. *Mokymas.* Lietuvoje yra sukurta augalų apsaugos produktų profesionaliųjų naudotojų, augalų apsaugos produktų platintojų bei augalų apsaugos konsultantų mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo bei augalų apsaugos pažymėjimų išdavimo sistema. Augalų apsaugos mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo kursų programas tvirtina Žemės ūkio agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra), suderinusi su Aplinkos ministerija ar jos įgaliota institucija ir Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Augalų apsaugos mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo kursų programas sudarančių dalykų temos yra nurodytos Augalų apsaugos produktų saugojimo, tiekimo rinkai, naudojimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 3D-564 „Dėl Augalų apsaugos produktų saugojimo, tiekimo rinkai, naudojimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Augalų apsaugos produktų saugojimo, tiekimo rinkai, naudojimo taisyklės). Mokymus augalų apsaugos konsultantams organizuoja Agentūra. Mokymus augalų apsaugos produktų profesionaliesiems naudotojams ir augalų apsaugos produktų platintojams organizuoja mokymo įstaigos, kurias akredituoja Agentūra. Mokymo įstaigos akredituojamos 5 metų laikotarpiui. Asmenims, išklausiusiems mokymo ar kvalifikacijos tobulinimo programų kursus ir išlaikiusiems žinių patikrinimo testą, mokymus vykdančios įstaigos išduoda augalų apsaugos pažymėjimą, kuriuos suveda į Žemdirbių mokymo ir konsultavimo informacinę sistemą (toliau – ŽMIKIS), kurią administruoja VĮ Žemės ūkio duomenų centras.

Augalų apsaugos produktų profesionalieji naudotojai, augalų apsaugos produktų platintojai bei augalų apsaugos konsultantai kas 5 metai privalo tobulinti kvalifikaciją. Akredituotos mokymo įstaigos, augalų apsaugos mokymo programos bei augalų apsaugos

konsultantų sąrašai skelbiami Agentūros interneto svetainėje. Agentūra į ŽMIKIS įtraukia visų augalų apsaugos mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo kursų programų pavadinimus ir jų kodus, akredituotas augalų apsaugos mokymo įstaigas, informaciją apie išduotus augalų apsaugos pažymėjimus konsultantams.

2022 m. Lietuvoje veikė 6 mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo įstaigos, augalų apsaugos pažymėjimus turėjo 52 augalų apsaugos konsultantai, kurie yra prilyginami lektoriams, išduoti 198 pažymėjimai augalų apsaugos produktų platintojams bei 3550 augalų apsaugos produktų profesionalieji naudotojams.

15. *Augalų apsaugos produktų tiekimas rinkai.* Augalų apsaugos produktų tiekimas rinkai yra reglamentuotas Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymu bei jo įgyvendinamaisiais teisės aktais. Lietuvoje augalų apsaugos produktus platinti gali tik tam leidimus turintys fiziniai ir juridiniai asmenys. Tarnyba vadovaudamasi Augalų apsaugos produktų platinimo leidimų išdavimo, jų galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo, galiojimo panaikinimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos žemės ūkio ministro 2018 m. vasario 1 d. įsakymu 3D-53 „Dėl Augalų apsaugos produktų platinimo leidimų išdavimo, jų galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo, galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“, nustatyta tvarka išduoda augalų apsaugos produktų platinimo leidimus, sustabdo jų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina leidimo galiojimą. Augalų apsaugos produktų platintojai privalo turėti galiojančius augalų apsaugos pažymėjimus, kad galėtų suteikti augalų apsaugos produktų naudotojams visą reikiamą informaciją augalų apsaugos produktų naudojimo klausimais. Augalų apsaugos produktų platintojai profesionaliajam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus turi parduoti tik augalų apsaugos produktų profesionaliesiems naudotojams, turintiems augalų apsaugos pažymėjimą, ir suteikti jiems informaciją apie šių produktų naudojimą, riziką žmonių sveikatai ir aplinkai, taikytinas rizikos valdymo priemones, nurodytas augalų apsaugos produkto etiketėje.

Kai parduodami profesionaliajam naudojimui skirti augalų apsaugos produktai yra klasifikuojami dėl fizinio poveikio, pavojaus sveikatai ar aplinkai 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo, iš dalies keičiančio ir panaikinančio direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006, su visais pakeitimais, nustatyta tvarka, pardavėjas privalo pirkėjui pateikti saugos duomenų lapo kopiją.

Augalų apsaugos produktų platintojai, parduodantys neprofesionaliajam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus, pirkėjams turi suteikti informaciją, nurodytą šių augalų apsaugos produktų etiketėje, taip pat informaciją apie šių augalų apsaugos produktų naudojimo keliamą riziką žmonių sveikatai ir aplinkai, tinkamą apsaugą, saugojimą, tvarkymą, naudojimą

ir saugų šalinimą bei informaciją apie mažesnę pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai keliančius alternatyvius augalų apsaugos produktus.

Augalų apsaugos produktų poveikio rizika yra įvertinama augalų apsaugos produkto registracijos proceso metu, po to yra nustatomos rizikos valdymo priemonės, kurios yra nurodomos augalų apsaugos produkto etiketėse. Tarnyba savo interneto tinklalapyje skelbia visų Lietuvoje registruotų augalų apsaugos produktų etiketes. Dažnai augalų apsaugos produktų etiketes ir saugos duomenų lapus savo interneto tinklalapiuose skelbia ir augalų apsaugos produktų gamintojų atstovai, tačiau tai daro dar ne visi. Tarnyba nuolat vykdo augalų apsaugos produktus platinančių ūkio subjektų veiklos priežiūrą.

16. *Informavimas ir informuotumo didinimas.* Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie ūmius apsinuodijimo augalų apsaugos produktais atvejus, jų priežastis ir pasekmes, bei teikia konsultacijas telefonu apsinuodijimų atvejais.

Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos rengia informacinius straipsnius apie apsinuodijimus augalų apsaugos produktais ir jų profilaktiką. Agentūra organizuoja augalų apsaugos mokymo kursų pristatymus žemės ūkio parodose ir kituose renginiuose. Tarnyba savo interneto tinklalapyje ir spaudoje nuolat skelbia su augalų apsaugos produktais susijusią aktualią informaciją.

Viešosios įstaigos Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos (toliau – Konsultavimo tarnyba) sukurtoje integruotos augalų apsaugos informavimo, konsultavimo ir mokymų informacinėje sistemoje (toliau – IKMIS) pateikiama naudinga ir aktuali informacija apie vykdomus mokymus, augalų ligų, kenkėjų ir piktžolių plitimą, integruotą kenksmingų organizmų kontrolę bei augalų apsaugos produktų, augalų ligų, kenkėjų ir piktžolių katalogus. Šią sistemą planuojama praplėsti 2023–2026 m. įgyvendinant projektą „Informavimo, konsultavimo ir mokymų elektroninių paslaugų vykdant integruotą augalų apsaugą teikiamų paslaugų modernizavimas ir plėtra“. Projekto įgyvendinimo metu bus padidintas kenksmingų organizmų plitimo prognozavimo ir modeliavimo duomenų tikslumas, patikimumas ir aktualumas visoje šalies teritorijoje, automatizuojant vartotojų perspėjimo sistemą, realizuojant naujus funkcionalumus ir techninius sprendimus.

Siekiant apsaugoti bites nuo kenksmingo augalų apsaugos produktų poveikio, profesionalieji augalų apsaugos produktų naudotojai apie planuojamus žydinčių augalų, kuriuos lanko bitės, pasėlių purškimus jų žydėjimo metu profesionaliajam naudojimui skirtais augalų apsaugos produktais ar augalų purškimus augalų apsaugos produktais, kurių etiketėje nustatyta saugos priemonė „Pavojingas bitėms“, turi pateikti informaciją Paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje. Bičių laikytojai siekdami apsaugoti bites ir norintys būti informuoti

apie purškimus Ūkinių gyvūnų registre turi pažymėti registruoto bityno bičių laikymo vietas.

17. *Apdorojimo augalų apsaugos produktais įrangos naudojimas.* Profesionaliajam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus galima naudoti tik su patikrinta ir registruota apdorojimo augalų apsaugos produktais įranga (toliau – apdorojimo įranga). Registruotos ir tvarkingos apdorojimo įrangos naudojimas sumažina augalų apsaugos produktų neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai. Apdorojimo įranga turi būti tikrinama kas treji metai, išskyrus naują apdorojimo įrangą, kuri po jos registravimo be techninės apžiūros gali būti naudojama ne ilgiau kaip penkerius metus. Apdorojimo įrangos tikrinimas Lietuvoje yra privalomas. Naują, naudojamą ir naudotą apdorojimo įrangą registruoja techninės apžiūros įmonės, turinčios Tarnybos suteiktą teisę registruoti apdorojimo įrangą ir atlikti jos techninę apžiūrą. Visai įregistruotai bei nustatyta tvarka patikrintai apdorojimo įrangai techninės apžiūros įmonės suteikia unikalų numerį, įrašo duomenis apie apdorojimo įrangą ir jos savininką į Tarnybos tvarkomą įregistruotos apdorojimo įrangos duomenų bazę Valstybinės augalininkystės tarnybos informacinėje sistemoje (toliau – VATIS) ir išduoda elektroninės formos apdorojimo augalų apsaugos produktais įrangos pažymėjimą.

2023 m. Lietuvoje buvo 12 techninės apžiūros įmonių, galinčių registruoti apdorojimo įrangą ir atlikti jų techninę apžiūrą. Iki 2023 m. buvo patikrinta ir registruota 21 6855 vnt. apdorojimo įrangos, iš jų mažiau nei trečdalyje (5 987) sumontuota įranga ir (arba) specialūs purkštukai, užtikrinantys išpurškiamo tirpalo tikslų nusėdimą ir mažinantys dulksnos nunešimą ant netikslinių objektų. Tarnyba suteikia teisę ūkio subjektams registruoti apdorojimo augalų apsaugos produktais įrangą ir atlikti jos techninę apžiūrą, koordinuoja ir prižiūri jų veiklą, atlieka apdorojimo augalų apsaugos produktais įrangos techninės apžiūros sistemos plėtros funkcijas, organizuoja darbuotojų, atliekančių apdorojimo įrangos apžiūras, mokymus, bei kontroliuoja, kad ūkio subjektai profesionaliajam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus naudotų tik su registruota ir patikrinta apdorojimo įranga.

18. *Augalų apsaugos produktų purškimas iš oro.* Augalų apsaugos produktus purkšti iš oro yra draudžiama, išskyrus Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatyme nustatytas išimtis. Vienkartinius leidimus purkšti augalų apsaugos produktus iš oro išduoda Tarnyba. Vienkartinių leidimų turėtojai privalo informuoti visuomenę apie augalų apsaugos produktų purškimo iš oro vietą ir laiką bei taikomas rizikos valdymo priemones. 2017–2023 m. buvo pateikti 7 prašymai augalų apsaugos produktus purkšti iš oro. 2019 m. buvo išduoti 2 leidimai, 2020 m. – 5. Visi purškimai iš oro vykdyti miškuose (Nidos, Juodkrantės, Stalų, Marcinkonių girininkijose) prieš spyglius graužiantį kenkėją verpiką vienuolį.

19. *Paviršinio ir požeminio vandens apsaugos priemonės nuo augalų apsaugos produktų poveikio.* Dauguma augalų apsaugos produktų yra toksiški vandens organizmams, taip

pat kai kuriuose augalų apsaugos produktuose esančios veikliosios medžiagos gali patekti į požeminius vandenis. Tikimybė augalų apsaugos produktų veikliosioms medžiagoms patekti į paviršinius vandenis dėl purškimo dulksnos ir nuotėkio yra įvertinama ir apskaičiuojama vertinant jų išlikimą ir pasiskirstymą aplinkoje ir esant rizikai nustatomos rizikos valdymo priemonės. Apsaugos zonos iki paviršinio vandens telkinių ir melioracijos griovių nustatomos kiekvieno augalų apsaugos produkto rizikos aplinkai ir vandens organizmams vertinimo metu – nuo 1 metro iki 20 metrų lauko augalams, nuo 5 metrų iki 40 metrų sodo augalams.

Augalų apsaugos produktus parduodantys augalų apsaugos produktų platintojai profesionaliesiems naudotojams turi suteikti informaciją apie produktus, kurie yra mažiau pavojingi žmonių sveikatai ir aplinkai. Pirmenybė turėtų būti teikiama augalų apsaugos produktams, kurie nėra klasifikuojami pagal pavojingumo vandens aplinkai kriterijus ir nėra žymimi piktograma, signaliniu žodžiu „Atsargiai“ ir atitinkamomis pavojingumo frazėmis H400 (labai toksiškas vandens organizmams), H410 (labai toksiškas vandens organizmams, sukelia ilgalaikius pakitimus), arba tik piktograma ir atitinkama pavojingumo fraze H411 (toksiškas vandens organizmams, sukelia ilgalaikius pakitimus), arba tik atitinkamomis pavojingumo frazėmis H412 (kenksmingas vandens organizmams, sukelia ilgalaikius pakitimus), H413 (gali sukelti ilgalaikį kenksmingą poveikį vandens organizmams). Turi būti naudojami augalų apsaugos produktai, kurie savo sudėtyje neturi prioritetinių pavojingų medžiagų, nurodytų Nuotekų tvarkymo reglamente, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. D1–236 „Dėl Nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo“.

Augalų apsaugos produktų naudotojai turi laikytis produktų etiketėje nurodytų naudojimo reikalavimų ir taikyti etiketėse nurodytas rizikos valdymo priemones, laikytis Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme nustatytų požeminio vandens vandenviečių ir paviršinio vandens telkinių apsaugos zonų bei juostų reikalavimų.

Paviršinio vandens taršą galima sumažinti naudojant tvarkingą ir patikrintą apdorojimo įrangą, taikant saugius purškimo metodus bei laikantis augalų apsaugos produktų etiketėje nurodytų apsaugos zonų iki paviršinio vandens telkinių ir melioracijos griovių. Apdorojimo įranga, turinti dulksnos nunešimą mažinančią įrangą, labai prisideda prie paviršinio vandens telkinių ir (ar) melioracijos griovių apsaugos, kadangi užtikrina išpurškiamo tirpalo tikslų nusėdimą ir sumažina dulksnos nunešimą ant netikslinių objektų. Tik taikant visas priemones kompleksiskai, galima sumažinti augalų apsaugos produktų poveikį paviršiniam vandeniui ir keliamą riziką vandens organizmams.

Nacionaliniame vandenų srities 2022–2027 metų plane, patvirtintame 2022 m. gruodžio 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1292 „Dėl Nacionalinio vandenų srities

2022–2027 metų plano patvirtinimo“, bei Nacionaliniame vandenų srities 2022–2027 metų plano įgyvendinimo veiksmų plane, patvirtintame 2023 m. balandžio 26 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. D1-122/3D-286 „Dėl Nacionalinio vandenų srities 2022–2027 metų plano įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo“, yra patvirtintos priemonės dėl tausaus augalų apsaugos produktų naudojimo, kuriomis siekiama sumažinti vandens telkinių taršą iš žemės ūkio taršos šaltinių.

20. *Augalų apsaugos produktų naudojimo ir jų keliamos rizikos sumažinimas konkrečiose vietovėse.* Siekiant apsaugoti vietoves, kuriose lankosi visuomenė arba yra įsteigtos saugomos teritorijos augalų apsaugos produktų turėtų būti naudojama kuo mažiau arba jų naudojimas turi būti visiškai uždraustas. Augalų apsaugos įstatyme yra nustatyta, kad atskirųjų želdynų, bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijose, išskyrus botanikos sodus, visuomeninės paskirties (mokslo paskirties pastatų, gydymo paskirties pastatų, sporto paskirties pastatų, sporto inžinerinių statinių) teritorijose, leidžiama naudoti augalų apsaugos produktus, kurių sudėtyje esančios veikliosios medžiagos yra nedidelės rizikos. Taip pat įstatyme nurodyta prievolė informuoti ir įspėti visuomenę apie augalų apsaugos produktų panaudojimą atskirųjų želdynų teritorijose, visuomeninės paskirties teritorijose, bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijose, rekreacinio naudojimo žemės sklypuose, rekreacinėse teritorijose, komercinės paskirties objektų teritorijose, daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorijose. Į augalų apsaugos produktais apdorotas vietas fiziniai asmenys gali patekti tik praėjus laikotarpiui, nurodytam augalų apsaugos produkto etiketėje.

Augalų apsaugos produktų naudojimo apribojimai saugomose teritorijose ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose nustatyti Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme.

21. *Augalų apsaugos produktų saugojimas, naudojimas ir jų pakuočių bei likučių tvarkymas.* Augalų apsaugos produktų saugojimo, tirpalų ruošimo, naudojimo ir apdorojimo įrangos plovimo, bei augalų apsaugos produktų pakuotės skalavimo reikalavimai nustatyti Augalų apsaugos produktų saugojimo, tiekimo rinkai, naudojimo taisyklėse. Augalų apsaugos produktų tirpalai turi būti ruošiami laikantis augalų apsaugos produktų etiketėje nustatytų reikalavimų.

Augalų apsaugos produktų pakuotės ir augalų apsaugos produktų likučiai turi būti tvarkomi vadovaujantis augalų apsaugos produkto etiketėje, saugos duomenų lape nurodytais ir atliekų tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktų reikalavimais. Pavojingomis medžiagomis užterštos pakuočių atliekos turi būti tvarkomos pagal reikalavimus, nustatytus pavojingų atliekų tvarkymui.

Siekiant išvengti augalų apsaugos produktų keliamo pavojaus nauji augalų apsaugos produktų sandėliai turi būti suprojektuoti vadovaujantis Mineralinių trąšų ir augalų apsaugos produktų sandėlių ūkio technologinio projektavimo taisyklėmis ŽŪ TPT 10:2013, patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2013 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 3D-825 „Dėl Mineralinių trąšų ir augalų apsaugos produktų sandėlių ūkio technologinio projektavimo taisyklių ŽŪ TPT 10:2013 patvirtinimo“.

22. *Integruota kenksmingųjų organizmų kontrolė.* Integruota kenksmingųjų organizmų kontrolė (toliau – IKOK) yra akcentuojamas sveikų augalų auginimas, kuo mažiau pažeidžiant žemės ūkio ekosistemas, ir skatinami kuo saugesni žmonėms ir aplinkai kenksmingųjų organizmų kontrolės mechanizmai. IKOK sudaro: kenksmingųjų organizmų stebėseną, jų prognozavimas ir įspėjimas apie galimą žalą, kontrolės metodų parinkimas ir taikymas. Prioritetas turi būti skiriamas necheminiams augalų apsaugos metodams, o cheminiai augalų apsaugos produktai naudojami, kai kitos efektyvios ir ekonomiškai tinkamos alternatyvos nenaikina kenksmingųjų organizmų.

Žemės ūkio subjektai, naudojantys profesionaliajam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus, savo veikloje turi taikyti IKOK bendruosius principus, pateiktus 3 priede.

Konsultavimo tarnybos sukurtoje Integruotos augalų apsaugos informavimo, konsultavimo ir mokymų informacinėje sistemoje (IKMIS) registruotiems vartotojams nemokamai teikiama informacija apie IKOK principus, jų taikymo žemės ūkio veikloje įsivertinimo anketa, pagrindinės lauko, daržo ir sodo augalų IKOK gaires, skelbiami meteorologinių stočių su žemės ūkio, sodo, daržo augalų ligų ir kenkėjų prognozavimo modelių bei feromoninių vabzdžių gaudyklių duomenys, pasėlių stebėjimo personalizuoti duomenys, kenksmingųjų organizmų plitimo žemėlapiai, stichinių meteorologinių reiškinių duomenys, registruoti augalų apsaugos produktų sąrašai, augalų ligų, kenkėjų ir piktžolių katalogai, viešinama informacija apie vykdomus mokymus bei jų medžiaga, skelbiami naudingi aktualūs straipsniai bei skaičiuoklės.

Tinkamam IKOK principų tinkamam taikymui 2017–2023 m. laikotarpiu buvo vykdyti 8 mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos projektai: „Dirvožemio organinės medžiagos ir struktūringumo praradimo procesų priežastys ir pasekmės: sėjomainų taikymo praktikos vertinimo studija“, „Įvairių veislių miglinių javų tinkamumo Integruotai kenksmingųjų organizmų kontrolei (IKOK) tyrimai“, „Žalingiausių javų ir pašarinių augalų ligų, plintančių su sėkla, įvertinimas ir jų žalingumo slenksčių nustatymas sertifikuotoje javų ir pašarinių augalų sėkloje“, „Patogūs naudotojui IKOK įrankiai, paremti IT-sprendimais, lapų dėmėtligių kontrolei javuose“, „Tikslaus juostinio žemės dirbimo ir sėjos mašinų darbo technologinių operacijų tyrimai ir kompleksinis efektyvumo vertinimas“, „Pupų ir žirnių derlingumą

limituojančių veiksmų įvertinimas ir jų valdymas IKOK įrankiais“, „IKOK gairių parengimas sodo ir daržo augalams (slyvoms, vyšnioms, trešnėms, avietėms, riešutmedžiams, šaltalankiams, šilauogėms, kriaušėms, salotoms, česnakams, cukinijoms, lauko agurkams)“, „Integruotos kenksmingųjų organizmų kontrolės gairių parengimas šiuolaikiniuose šiltnamiuose auginamuose pagrindiniuose augaluose (agurkuose, pomidoruose, braškėse, salotose)“.

2024–2025 metais planuojama atlikti dar tris mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektus: „Tvaraus ūkininkavimo praktikos taikymas žemės ūkio augaluose pasitelkiant IKOK priemones“, „Augalų apsaugos produktų veiksmingumas mažinant jų normas“, „Obelių veislių, tinkamų auginti su mažesnėmis augalų apsaugos produktų sąnaudomis, paieška“. Visos atliktų darbų ataskaitos patalpintos Žemės ūkio ministerijos interneto tinklalapyje <https://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/zuzis-mokslas-mokymas-ir-konsultavimas/mokslas/moksliniai-tyrimai-ir-eksperimentine-pletra>.

Pagal Europos inovacijų partnerystės programą 2014–2020 m. laikotarpiu buvo patvirtinti 2 projektai susiję su IKOK.

2019 m. buvo parengtos avižų, grikių, kukurūzų, pupų, žirnių, vasarinių ir žieminių rapsų, vasarinių ir žieminių kviečių, žieminių rugių, vasarinių miežių, žieminių kvietrugių, bulvių, kopūstų, morkų, svogūnų, braškių, obelių, serbentų IKOK gairės. 2023 m. buvo parengtos slyvų, vyšnių, trešnių, aviečių, riešutmedžių, šaltalankių, šilauogių, kriaušių, salotų, česnakų, cukinijų, lauko agurkų, bei šiltnamiuose auginamų agurkų, pomidorų, braškių, salotų IKOK gairės. Visos gairės yra pateiktos Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centro interneto tinklalapyje <https://www.lammc.lt/lt/mokslo-ziniu-sklaida/ikok-gaires/4283>.

IKOK principai žemės ūkyje anksčiausiai pradėti taikyti ekologiniame ūkininkavime, kuriame cheminiai augalų apsaugos produktai negali būti naudojami. Augalų apsaugos produktai nuo 2023 m. taip pat nenaudojami ūkiuose, kurie siekia gauti tiesiogines išmokas pagal klimatui, aplinkai ir gyvūnų gerovei naudingų sistemų veiklas: „Kraštovaizdžio elementų priežiūra“, „Trumpaamžių medingųjų augalų juostos“, „Daugiamečių žolių juostos“, „Ekstensyvus daugiamečių pievų tvarkymas ganant gyvulius“, „Europos Bendrijos svarbos natūralių pievų, šlapynių bei rūšių buveinių tvarkymas“, „Ekstensyvus šlapynių tvarkymas“. Dalyvaujantiems klimatui, aplinkai ir gyvūnų gerovei naudingų sistemos veikloje „Tarpiniai pasėliai“, ekologinėje sistemoje „Sodų ir uogynų tvarkymas gamtai palankiu būdu“ bei ekologinėje sistemoje „Tausojanti vaisių, uogų ir daržovių programa (NKP)“ yra nustatyti tam tikri augalų apsaugos produktų naudojimo apribojimai.

Nuo 2012 m. IKOK principus taiko ir žemės ūkio subjektai, kurie sertifikuoja plotus pagal nacionalinę maisto kokybės sistemą.

23. *Rizikos rodikliai.* Rizikos rodikliai Europos Sąjungos lygiu buvo nustatyti 2019 m. atlikus pakeitimus padarytais 2019 m. gegužės 15 d. Komisijos direktyva (ES) 2019/782. Vadovaujantis šiais rizikos rodikliais yra stebimos augalų apsaugos produktų naudojimo rizikos mažinimo tendencijos tiek nacionaliniu, tiek ir Europos Sąjungos lygiu. Rizikos rodikliai yra pateikti Plano 4 priede. Rizikos rodikliai turi būti apskaičiuojami remiantis statistine informacija bei vadovaujantis skaičiavimo metodika, kuri nurodyta Plano 5 priede. Europos Komisija remdamasi valstybių narių pateikta statistine informacija apskaičiuoja rizikos rodiklius Europos Sąjungos lygiu ir juos viešina. Lietuvos institucijos taip pat skaičiuoja rizikos rodiklius, kuriuos pateikia Žemės ūkio ministerijai.

Rizikos rodiklis Nr. 1 grindžiamas pagal 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų patiekimo į rinką ir panaikinančią Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (toliau – Reglamentas (EB) Nr. 1107/2009) rinkai pateiktų veikliųjų medžiagų, esančių augalų apsaugos produktuose, kiekiu.

Rizikos rodiklis Nr. 2 grindžiamas leidimų, suteiktų pagal Reglamento (EB) Nr. 1107/2009 53 straipsnį, skaičiumi.

Lietuvos institucijos, siekdamos įvertinti taikomų priemonių efektyvumą bei pažangą įgyvendinant Planą, be Europos Sąjungos lygiu patvirtintų rizikos rodiklių, ir toliau vertins nacionalinius aplinkosauginius, socialinius ir ekonominius rizikos valdymo rodiklius. Nuo 2020 m. į aplinkosauginius rizikos valdymo rodiklius įtraukti du nauji rodikliai, kurie rodo augalų apsaugos produktų, savo sudėtyje turinčių veikliųjų medžiagų, kurios atitinka kriterijus, nustatytus Reglamento (EB) Nr. 1107/2009 24 straipsnyje: tebukonazolo, kuris atitinka 2 PBT (patvarumas, bioakumuliacija, toksiškumas) kriterijus: patvarus ir toksiškas, klasifikuojamas kaip 2 kategorijos toksiškas reprodukcijai, kvizalofop-P – tefurilo, kuris klasifikuojamas kaip 2 kategorijos toksiškas reprodukcijai ir 2 kategorijos kancerogenas, dimoksistrobino, kuris atitinka 2 PBT kriterijus: patvarus ir toksiškas, turi poveikį endokrinei sistemai ir kurio žema ūmi referentinė dozė naudojimo bei pateikimo rinkai pokyčius. Veikliosios medžiagos dimoksistrobino patvirtinimas nebuvo pratęstas 2023 m. todėl jos naudojimo bei pateikimo rinkai stebėjimas nebeatliekamas. Tačiau į stebėjamą įtraukiamos naujos veikliosios medžiagos: difenokonazolis klasifikuojamas kaip H302 (kenksminga prarijus), H319 (sukelia smarkų akių dirginimą), H351 (įtariama, kad sukelia vėžį), H400 (labai toksiška vandens organizmams) ir H410 (labai toksiška vandens organizmams, sukelia ilgalaikius pakitimus), metazachloras klasifikuojamas kaip H317 (gali sukelti alerginę odos reakciją), H351 (įtariama, kad sukelia vėžį), H400 (labai toksiška vandens organizmams) ir H410 (labai toksiška vandens organizmams, sukelia ilgalaikius pakitimus), pinoksadenas klasifikuojamas kaip H302 (kenksminga prarijus), H319 (sukelia smarkų akių dirginimą), H317 (gali sukelti alerginę odos

reakciją), H332 (kenksminga įkvėpus), H335 (gali sudirginti kvėpavimo takus), H400 (labai toksiška vandens organizmams), H412 (kenksminga vandens organizmams, sukelia ilgalaikius pakitimus), H361d (įtariama, kad gali pakenkti negimusiam kūdikiui).

2016 m. Plane nustatyti aplinkosauginių rizikos valdymo rodiklių duomenys parodė, kad:

2016 m. apdorojimo įrangos, turinčios galiojančius apdorojimo įrangos pažymėjimus buvo 97 proc. nuo visos patikrintos apdorojimo įrangos. 2022 m. apdorojimo įrangos, turinčios galiojančių apdorojimo įrangos pažymėjimą procentas išliko toks pat. Planuoto 1 proc. padidėjimo pasiekti nepavyko;

2016 m. duomenimis apdorojimo įrangos, kurioje sumontuota įranga ir (arba) specialūs purkštukai, užtikrinantys išpurškiamo tirpalo tikslų nusėdimą ir mažinantys dulksnos nunešimą ant netikslinių objektų, buvo 15,8 proc. Iki 2022 m. gruodžio 31 d. tokios apdorojimo įrangos buvo užregistruota 5647 vnt. (27,9 proc. nuo visos užregistruotos apdorojimo įrangos – 20 223 vnt.). 2022 m. apdorojimo įrangos, turinčios sumontuotą įrangą ir (arba) specialius purkštukus, lyginant su 2016 m. padidėjo 12,1 proc. ir pasiekė bei viršijo Plane nustatytą 6 proc. rodiklio pokytį;

Plotų sertifikuotų pagal nacionalinę maisto kokybės sistemą (iki 2022 m. gegužės 20 d. vadinosi nacionaline žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistema) padidėjo 33,6 proc. nuo 5 808,56 ha (2016 m.) iki 7 763,09 ha (2022 m.) ir pasiekė bei viršijo Plane numatytą 15 proc. padidėjimą;

Plotų sertifikuotų pagal ekologinės gamybos reikalavimus padidėjo 23,2 proc. nuo 220 163 ha (2016 m.) iki 271 329,10 ha (2022 m.) ir pasiekė bei viršijo Plane numatytą 1 proc. padidėjimą;

Registruotų Integruotos augalų apsaugos informavimo, konsultavimo ir mokymų informacinė sistemos (IKMIS) vartotojų skaičius padidėjo 275 proc. nuo 3 160 vnt. (2016 m.) iki 11 856 vnt. (2022 m.) ir pasiekė bei viršijo Plane numatytą 25 proc. padidėjimą;

Augalų apsaugos produktų, savo sudėtyje turinčių veikliųjų medžiagų: tebukonazolo, kvizalofop-P – tefurilo, naudojimo mažėjimo pokytis bus vertinamas 2024 m;

Augalų apsaugos produktų, savo sudėtyje turinčių veikliųjų medžiagų: tebukonazolo, kvizalofop-P – tefurilo, tiekimo rinkai mažėjimas bus vertinamas 2024 m., tačiau vadovaujantis 2022 m. duomenimis 5 proc. mažėjimas yra pasiektas.

2016 m. Plane nustatyti socialiniai rizikos valdymo rodiklių duomenys parodė, kad:

2016 m. profesionaliųjų augalų apsaugos produktų naudotojų, turinčių augalų apsaugos pažymėjimus, buvo 95 proc. nuo visų patikrintų profesionaliųjų augalų apsaugos produktų naudotojų. 2022 m. profesionaliųjų augalų apsaugos produktų naudotojų, turinčių augalų

apsaugos pažymėjimus, buvo 98,2 proc. (nuo visų 1 927 patikrintų augalų apsaugos produktų profesionaliųjų naudotojų) 2022 m. turinčių augalų apsaugos pažymėjimus lyginant su 2016 m. padaugėjo 3,2 proc. ir buvo pasiektas Plane nustatytas 1 proc. padidėjimas;

2016 m. patikrintų augalų apsaugos produktų platintojų, neturinčių augalų apsaugos pažymėjimų, buvo 5 proc. nuo visų patikrintų augalų apsaugos produktų platintojų. 2022 m. patikrintų augalų apsaugos produktų platintojų, neturinčių augalų apsaugos pažymėjimų, buvo 6,9 proc. 2022 m. neturinčių augalų apsaugos pažymėjimų lyginant su 2016 m. padaugėjo 1,9 proc. todėl Plane nustatytas 1 proc. sumažėjimas nebuvo pasiektas;

2016 m. pagrįstų visuomenės skundų dėl netinkamo augalų apsaugos produktų naudojimo buvo 57 proc. nuo visų gautų nusiskundimų. 2022 m. pasitvirtino 28,7 proc. visų gautų nusiskundimų. 2022 m. pagrįstų nusiskundimų lyginant su 2016 m. sumažėjo 28,3 proc. ir buvo pasiektas Plane nustatytas 7 proc. sumažėjimas;

Žemės ūkio subjektų, pasinaudojusių konsultavimosi paslaugomis integruotų augalų apsaugos priemonių, kurios mažintų augalų apsaugos produktų naudojimą, taikymo tema, skaičius padidėjo 83,5 proc. nuo 304 (2016 m.) iki 628 (2022 m.) ir pasiekė bei viršijo Plane numatytą 20 proc. padidėjimą.

2016 m. Plane nustatyti ekonominiai rizikos valdymo rodiklių duomenys parodė, kad:

Lietuvoje registruotų biologinių augalų apsaugos produktų, kurių veikliosios medžiagos mikroorganizmai, 2022 m. buvo 11 vnt. ir lyginant su 2006 m., jų padidėjo 83 proc., todėl Plane nustatytas 20 proc. padidėjimas buvo pasiektas;

Vadovaujantis 2015 m. duomenimis augalų apsaugos produktų pagal veikliąją medžiagą pateikimas į rinkai buvo 2300 tonų. 2022 m. rinkai buvo pateikta 3614,12 tonos, todėl Plane nustatytas 5 proc. sumažėjimas nebuvo pasiektas.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Sveikatos apsaugos ministerija ar jos įgaliotos institucijos, Aplinkos ministerija ar jos įgaliotos institucijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Tarnyba, Agentūra, Konsultavimo tarnyba, viešoji įstaiga „Ekoagros“ užtikrina, kad informacija apie atitinkamų metų Plano priemonių vykdymą bei rizikos valdymo rodiklių duomenis būtų pateikta Žemės ūkio ministerijai iki kitų metų balandžio 1 d.

25. Valstybės duomenų agentūra atitinkamų metų apskaičiuotą rizikos rodiklį Nr. 1 pateikia Žemės ūkio ministerijai ne vėliau kaip per 19 mėnesių nuo tų metų, kuriais rizikos rodikliai buvo skaičiuojami, pabaigos.

26. Tarnyba atitinkamų metų apskaičiuotą rizikos rodiklį Nr. 2 pateikia Žemės ūkio ministerijai ne vėliau kaip per 19 mėnesių nuo tų metų, kuriais rizikos rodikliai buvo skaičiuojami, pabaigos.

27. Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę Augalų apsaugos plano 3 priede nustatytus integruotos kenksmingųjų organizmų kontrolės bendruosius principus, atsako Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka.
